

რა უნდა ვიცოდეთ მასწავლებლების შესახებ საქართველოს სკოლებში

ბიულეტენი მომზადებულია სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრის მიერ

თებერვალი, 2023

რა უნდა ვიცოდეთ მასწავლებლების შესახებ საქართველოს სკოლებში

საინფორმაციო ბიულეტენში განხილულია მასწავლებლის მახასიათებლები საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო სისტემაში. კერძოდ, მასწავლებელი ასაკობრივ და სქესობრივ ჭრილში.

ასევე განხილულია მასწავლებელთა კადრების ცვლილების პერსპექტივები და განათლების პროგრამების მახასიათებლები.

მასალა მომზადდა USAID-ის სამოქალაქო საზოგადოების ჩართულობის პროგრამის ფინანსური მხარდაჭერით.

პირითადი მიგნებები

მასწავლებელთა ყველაზე დიდი რაოდენობაა თბილისში - 12 382 მასწავლებელი, მასწავლებელთა დიდი რაოდენობაა იმერეთშიც. მასწავლებელთა შედარებით ნაკლები რაოდენობაა რაჭა-ლეჩხუმში, მცხეთა - მთიანეთსა და გურიაში.

2006 წლიდან დღემდე მასწავლებელთა რაოდენობა 14 043 ინდივიდით შემცირდა. მხოლოდ 2016 წლიდან მასწავლებლების რაოდენობა შემცირებულია 7 390-ით, ანუ 11%-ით.

მასწავლებელთა რაოდენობის ყველაზე მაღალი შემცირება 2016-2017 წლებიდან დაფიქსირდა რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო-სვანეთში, სადაც მასწავლებელთა რაოდენობა 22,7 % -ით შემცირდა. ყველაზე ნაკლებად კი თბილისში, სადაც მასწავლებლების რაოდენობა შემცირდა 5.7%-ით.

მასწავლებელთა რაოდენობა უფრო მეტად შემცირდა რუსულენოვან (20.7%-ით), აზერბაიჯანულენოვან (16.9%-ით) და სომხურენოვან სკოლებში (14.2%-ით, ვიდრე ქართულენოვან (11.2%) სკოლებში.

ძირითადი მიგნებები

აზერბაიჯანულენოვან სკოლებში მამაკაცი მასწავლებლების წილი მინიმუმ 10%-ით მეტია სწავლების სხვა ენების სკოლებთან შედარებით და თითქმის 26%-ზე მეტს შეადგენს. ყველაზე ნაკლები მამაკაცი მასწავლებელი კი რუსულენოვან სკოლებში მუშაობს (8.7%).

სკოლის სავალდებულო საგნებს შორის, რომლებსაც უფრო მეტი მამაკაცი მასწავლებელი ასწავლის, ყველაზე მაღალია წილი საგზაო ნიშნებსა და მოძრაობის უსაფრთხოებაში (54.7%), სპორტში (50, 1%), სამოქალაქო თავდაცვასა და უსაფრთხოებაში (29.8%), ჭადრაკსა და საქართველოს ისტორიაში (≈24.5%), სამოქალაქო განათლებასა და ისტორიაში (≈22.5%).

თბილისში მამაკაცი მასწავლებლების წილი ყველაზე დაბალია (7.4%), ხოლო რაჭა-ლეჩხუმსა და ზემო სვანეთში კი - ყველაზე მაღალი (+ 18%).

ქალი პედაგოგები პროფესიული განვითარების უფრო მაღალ საფეხურზე დგანან, ვიდრე მამაკაცი მასწავლებლები. 10%-ით უფრო ხშირია (70.9%) უფროსის სტატუსის და თითქმის 11%-ით ხშირად - წამყვანის სტატუსის (11.1%) ქალი მასწავლებლები.

ძირითადი მიგნებები

2016-2017 წლებიდან 2022-2023 აკადემიურ წლებამდე, მასწავლებლების ასაკი მნიშვნელოვნად გაზრდილია. შესაბამისად, მკვეთრად არის შემცირებული 40 წლამდე მასწავლებელთა რაოდენობა და ხვედრითი წილიც. თუკი 2016-2017 აკადემიურ წელს 40 წლამდე მასწავლებელთა რაოდენობა 15 277 იყო, უკანასკნელი აკადემიური წლისთვის მათი რიცხვი მხოლოდ 11 616 გახდა.

2016 წლიდან 2023 წლამდე მცირედით გაზრდილია 60 წელს ზევით ასაკის მასწავლებელთა რაოდენობა, თუმცა, წლების მიხედვით, დინამიკა მკვეთრად ცვალებადია. მკვეთრი შემცირება 2018-2020 წლებში (5900 მასწავლებლით ნაკლები) დაფიქსირდა, თუმცა აღმავალია რაოდენობა 2020 წლიდან დღემდე.

მასწავლებელთა საშუალო ასაკი გაზრდილია 2016-2017 წლებთან შედარებით. დღევანდელი მდგომარეობით მასწავლებელთა საშუალო ასაკი 49,97 წელს შეადგენს.

მასწავლებელთა ასაკი ყველაზე მაღალია გურიაში (53.04), ხოლო ყველაზე დაბალი - სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში (46.9).

ძირითადი მიგნებები

ყველაზე მაღალი საშუალო ასაკი აქვთ ფიზიკის მასწავლებლებს (55.6), მაღალია აგრეთვე მეორე უცხო ენის (54.2), რუსულისა (55.3) და აზერბაიჯანულის, როგორც მშობლიური ენისა და ლიტერატურის (53.9), ქიმიის (53.8), გეოგრაფიის (52.5) ბიოლოგიის (52) და მათემატიკის (52.5) მასწავლებელთა საშუალო ასაკი, ხოლო ყველაზე დაბალია ინგლისური ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელთა საშუალო ასაკი (42.0).

რეგიონების მიხედვით მონაცემები მასწავლებლების შესახებ, რომლებმაც საპენსიო ჯილდოს პროგრამით ისარგებლეს, მკაფიოდ განსხვავებულია და აჩვენებს, რომ ყველაზე დიდი წილი პედაგოგებისა, როლებმაც სისტემა დატოვეს, კახეთში, რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში და გურიაშია. მეორე მხრივ, გურიაში მასწავლებლების ასაკი ყველაზე მაღალია.

60 წელს ზევით ასაკის მასწავლებელთა მაღალი ხვედრითი წილით გამოირჩევა საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების საგნები (ფიზიკა 38%, ქიმია 33%; ბიოლოგია 28,4%, აგრეთვე მათემატიკა 29%-ი).

ორმოცდაათ წლამდე მასწავლებელთა ხვედრითი წილი ყველაზე მაღალია ინგლისური ენის მასწავლებლებში. (ინგლისური ენის მასწავლებელთა 82,4% 50 წლამდე ასაკისაა).

ძირითადი მიგნებები

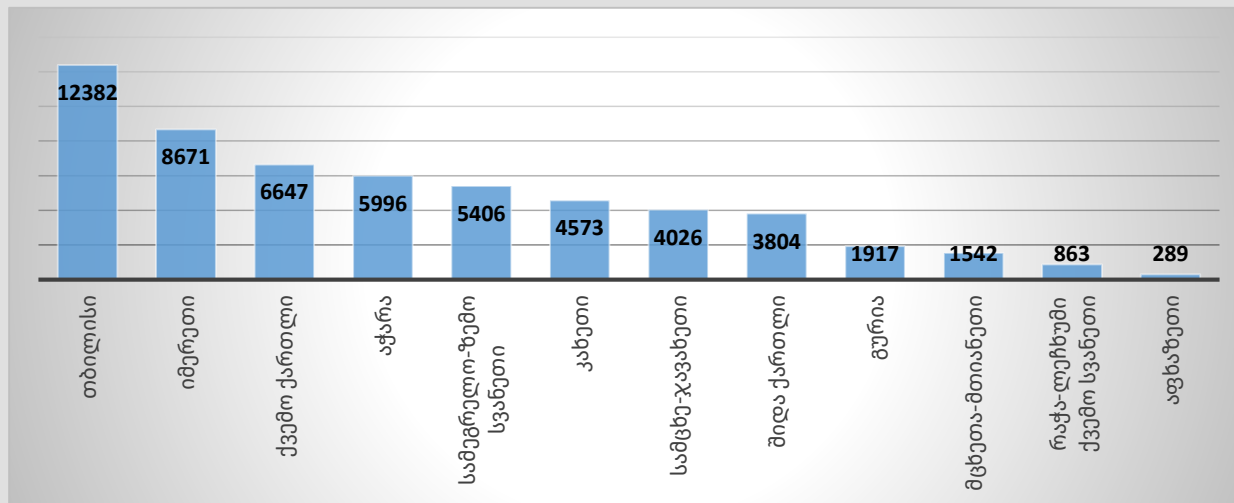
საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების და მათემატიკის მიმართულება იკვეთება, როგორც 50 წელს ზევით მასწავლებელთა მაღალი ხვედრითი წილის მქონე. ამავდროულად, მკვეთრი განსხვავებები ასაკობრივ ტენდენციებში სწავლების ენის მიხედვით თუ გეოგრაფიული მდებარეობის ნიშნით არ იკვეთება.

უმალეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მასწავლებელთა განათლების პროგრამები უმეტესად ამზადებს ინგლისური ენის მომავალ მასწავლებლებს (საერთო რაოდენობის 29% და ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლებს (საერთო რაოდენობის 20,5%). ამ დროს, როცა მოქმედი ინგლისური ენის მასწავლებელთა საშუალო ასაკი ≈ 42 (>41.9) წელია, ხოლო 50 წელს ზევით მასწავლებელთა რაოდენობა სულ 924.

საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში, სადაც ყველაზე მაღალია მასწავლებელთა ასაკი (ფიზიკა 55,6 წელი, ქიმია, 53,8 წელი), მხოლოდ მიზერული რაოდენობის მომავალი მასწავლებელი მზადდება მასწავლებელთა განათლების პროგრამებზე. 2016-2021 წლებში მასწავლებელთა განათლების 60 კრედიტიანი პროგრამების კურსდამთავრებულთა რაოდენობა, მაგალითად, ფიზიკაში 26-ს, ხოლო ქიმიაში კი 34-ს შეადგენდა.

მასწავლებელთა ზოგადი სტატისტიკა

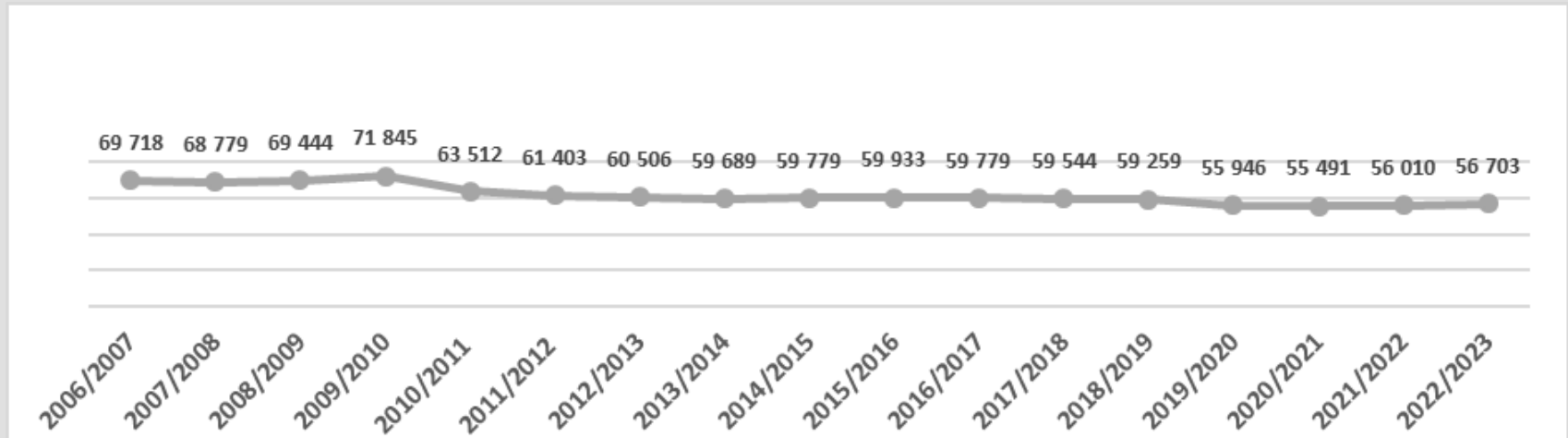
2022-2023 სასწავლო წლის მდგომარეობით, მასწავლებლების რაოდენობა საქართველოს სკოლებში 56 116-ია, საიდანაც 51 325 საჯარო სკოლის მასწავლებელია, ხოლო 4 791-კერძო სკოლის. მასწავლებელთა ყველაზე დიდი რაოდენობაა თბილისში - 12 382 მასწავლებელი, დიდია მასწავლებელთა რაოდენობა იმერეთშიც. მასწავლებელთა შედარებით ნაკლები რაოდენობაა რაჭა-ლეჩხუმში, მცხეთა-მთიანეთსა და გურიაში (იხ. გრაფიკი 1.)

გრაფიკი 1. მასწავლებელთა რაოდენობა რეგიონების მიხედვით 2022-2023 სასწავლო წელს

მასწავლებელთა ზოგადი სტატისტიკა

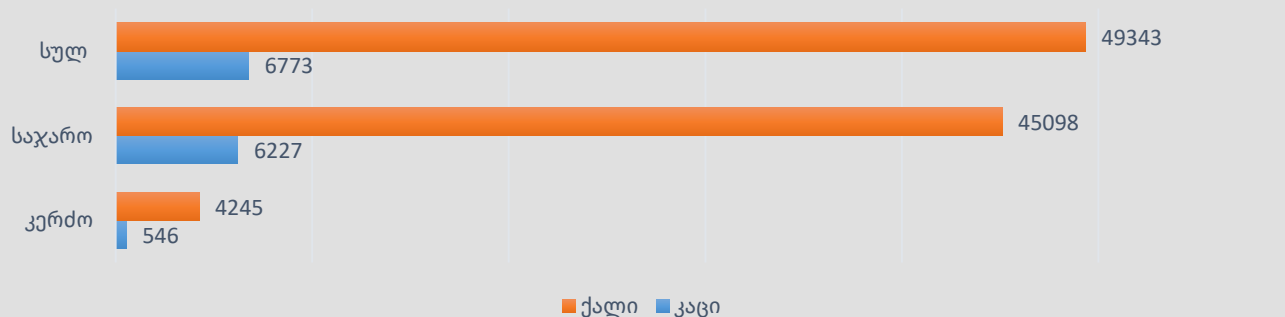
საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემებით, 2006-2007 წლიდან დღემდე, სკოლის მასწავლებლების რაოდენობა 14 043 ინდივიდით არის შემცირებული. თუმცა, სხვადასხვა წლის განმავლობაში, მასწავლებელთა რაოდენობა მნიშვნელოვნად იცვლებოდა. ასე, მაგალითად, 2009-2010 სასწავლო წელი მასწავლებლების რაოდენობის მატებით, ხოლო მომდევნო, 2010-2011 წელი კი მკვეთრი შემცირებით ხასიათდებოდა, როდესაც მასწავლებლების რაოდენობის კლებამ 8 000-ზე მეტი შეადგინა.

გრაფიკი 2: მასწავლებლების საერთო რაოდენობა საჯარო სკოლებში 2006-2007 სასწავლო წლიდან დღემდე.

მასწავლებლები სქესობრივ ჭრილში

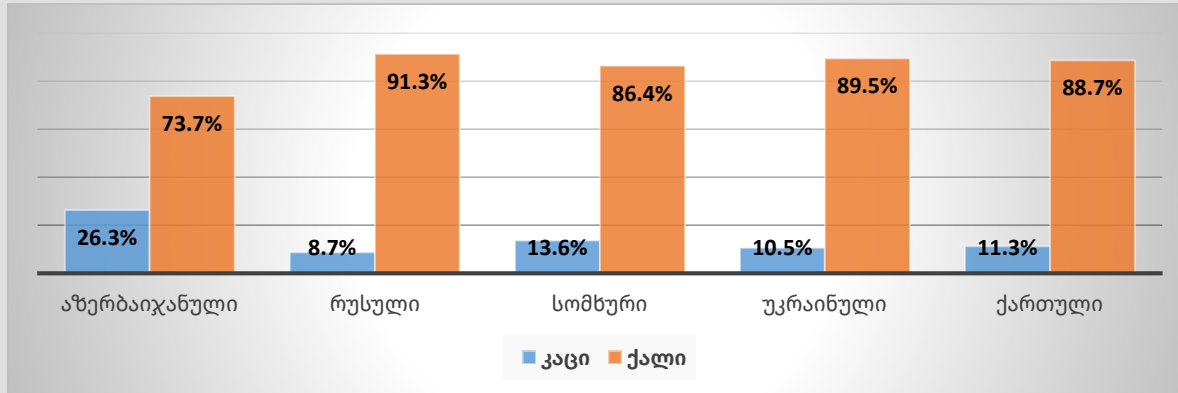
დღევანდელი მდგომარეობით, მასწავლებლების რაოდენობა საქართველოს სკოლებში 56 116-ია, ქალი მასწავლებლების წილი 88%-ზე მეტია (იხ. გრაფიკი 3)

გრაფიკი 3: მასწავლებლების რაოდენობა 2022-2023 სასწავლო წელს: ქალი მასწავლებლების წილი კერძო და საჯარო სკოლების მიხედვით

მასწავლებლები სქესობრივ ჭრილში

სკოლებში, სადაც სწავლების ენა აზერბაიჯანულია, მამაკაცი პედაგოგების წილი 2-ჯერ აღემატება სწავლების სხვა ენის მქონე სკოლებში მამაკაცი მასწავლებლების ხვედრით წილს. სომხურენოვან სკოლებში მამაკაცი მასწავლებლების წილი ასევე აღემატება ქართულ, უკრაინულ და რუსულენოვან სკოლებში დაფიქსირებულ მონაცემს.

გრაფიკი 4: ქალი და მამაკაცი მასწავლებლების განაწილება სკოლისა და სექტორების სწავლების ენის მიხედვით

მასწავლებლები სქესობრივ ჭრილში

სავალდებულო საგნების მიხედვით კი, მამაკაცების განსაკუთრებით მცირე წილი გვხვდება ენის მიმართულების საგნებზე. ამასთან, ქართული ენისა და ლიტერატურის საგნის მამაკაცი მასწავლებელთა წილი 1.9%-ია, ხოლო ინგლისური ენის მამაკაცი მასწავლებელთა წილი - 2.1%. ამავდროულად, ყველაზე მეტი მამაკაცი მასწავლებელი შემდეგ საგნებს ასწავლის:

საგანი	მამაკაც მასწავლებელთა წილი
საგზაო ნიშნები და მოძრაობის უსაფრთხოება	54.7%
ფიზიკური აღზრდა	50.1%
მეორე უცხოური ენა (ესპანური)	33.3%
სამოქალაქო თავდაცვა და უსაფრთხოება	29.8%
ჭადრაკი	24.5%
საქართველოს ისტორია	24.4%
ისტორია	22.8%
სამოქალაქო განათლება(მოქალაქეობა)	22.4%
ფიზიკა	20.8%
ეროვნული უმცირესობების ენა (აზერბაიჯანული)	19.8%
ჩვენი საქართველო	19.5%
პროექტი სამოქალაქო განათლებაში	18.8%
გეოგრაფია	16.2%

ცხრილი 1: საგნები და საგნობრივი მიმართულებები, მამაკაცი მასწავლებლების მაღალი წილით

მასწავლებლები ასაკობრივ ჯგუფში

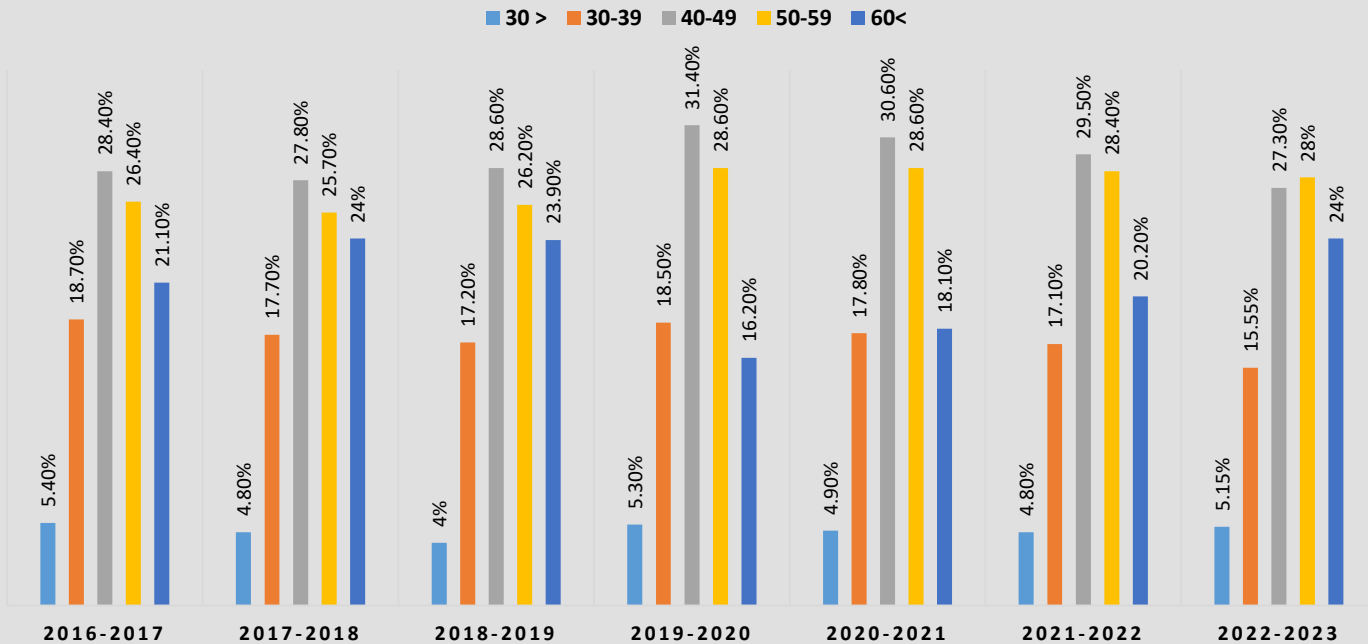
საქართველოში მასწავლებლების კორპუსი 2022-2023 წლებში ასაკობრივად შემდეგნაირად არის გადანაწილებული:

ასაკობრივი კატეგორია	<20	20-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	66-70	71-75	76-80
მასწავლებლების რაოდენობა	4	939	2499	3788	5508	6784	9221	7963	7516	6499	3622	1496	227
წილი საერთო რაოდენობაში	0.0%	1.7%	4.5%	6.8%	9.8%	12.1%	16.4%	14.2%	13.4%	11.6%	6.5%	2.7%	0.4%

ცხრილი 2: მასწავლებლების ასაკობრივი სტრუქტურა 2022-2023 სასწავლო წელს

მასწავლებლები ასაკობრივ კრილში

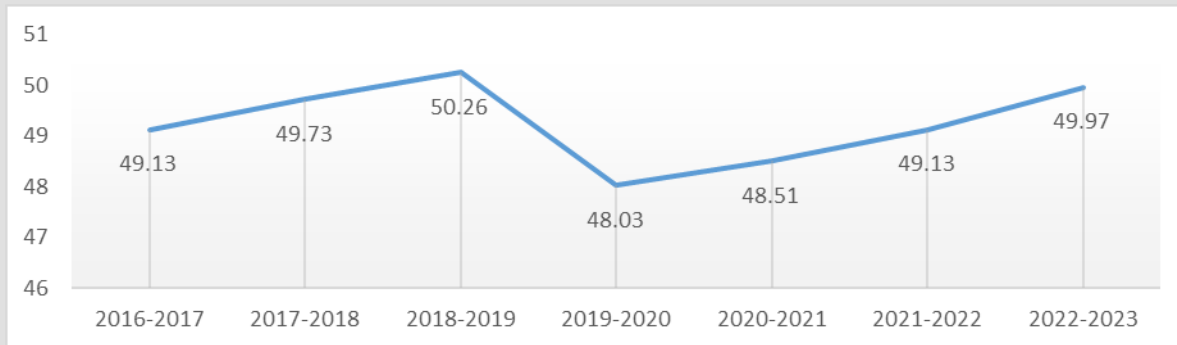
მიუხედავად განხორციელებული საპენსიო ჯილდოს პროგრამისა, 30 წლამდე მასწავლებელთა ხვედრითი წილი მასწავლებელთა საერთო რაოდენობაში, შემცირებულია 2016-2017 წელთან შედარებით. დინამიკა ცვალებადია 2018-2020 წლებში, და 2020 წლიდან მატულობს 60 წელს ზევით მასწავლებელთა ხვედრითი წილი და ამავდროულად, იკლებს 30 წლამდე მასწავლებელთა ხვედრითი წილი.

გრაფიკი 5: მასწავლებლების ასაკობრივი კატეგორიების წილობრივი განაწილება წლების მიხედვით

მასწავლებლები ასაკობრივ ჯგუფში

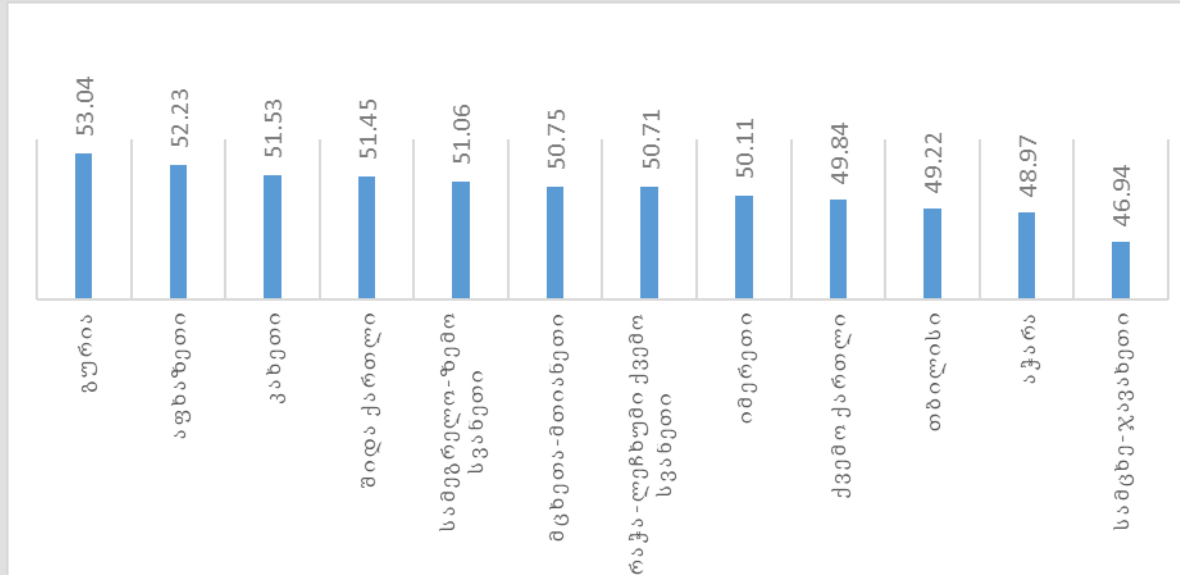
მასწავლებელთა საშუალო ასაკი გაზრდილია 2016-2017 წლებთან შედარებით. მიუხედავად იმისა, რომ 2018-2020 წლებში შეინიშნება საშუალო ასაკის კლება, რაც საპენსიო ჯილდოს პროგრამის განხორციელებასთან არის დაკავშირებული. თუმცა, შემდგომ წლებში დინამიკა კვლავ მზარდია. შესაბამისად, 7-წლიან დინამიკაში მასწავლებელთა საშუალო ასაკის დინამიკა მზარდია და დღევანდელი მდგომარებით, მასწავლებელთა საშუალო ასაკი 49,97 წელს შეადგენს. საშუალო ასაკის მიღმა, მნიშვნელოვანია, რომ 70 წელს ზევით მასწავლებელთა რაოდენობა 2 776 შეადგენს. ეს კი, მასწავლებელთა საერთო რაოდენობის 4%-ს შეადგენს.

გრაფიკი 6: მასწავლებლების საშუალო ასაკი 2016-2023 წლებში

მასწავლებლები ასაკობრივ ჯგუფში

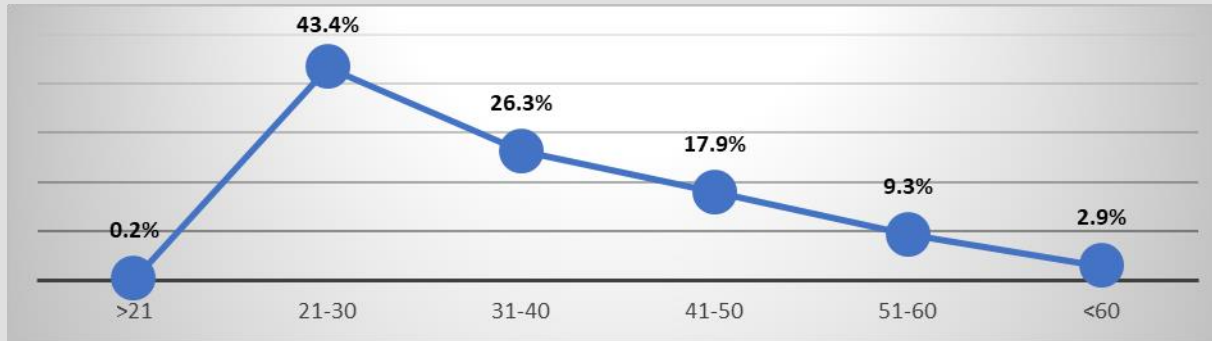
მასწავლებელთა ასაკი რეგიონების მიხედვით მნიშვნელოვნად განხვავდება და მერყეობს 46,9 წლიდან -(სამცხე-ჯავახეთში) და 53,04 წლამდე (გურიაში) შუალედში. მაღალი ასაკის მასწავლებლები გურიის გარდა, შედარებით დიდია აფხაზეთში, კახეთსა და შიდა ქართლის რეგიონებში.

გრაფიკი 7 : მასწავლებელთა საშუალო ასაკი რეგიონების მიხედვით

მასწავლებლები ასაკობრივ ჯგუფში

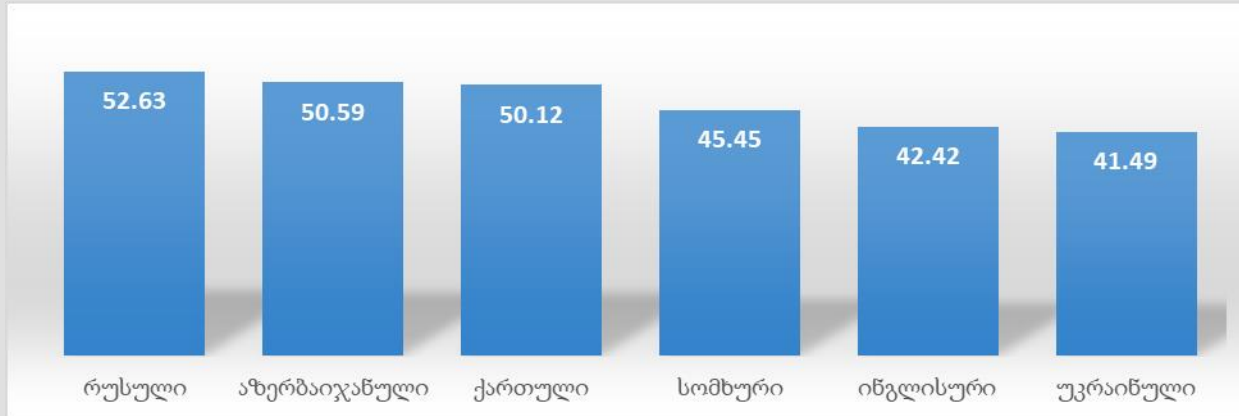
2019-2020 წლებში, იმ მასწავლებლების რაოდენობა, რომლებმაც პირველად ჩაატარეს გაკვეთილი სკოლებში, 3 672-ია. ასაკობრივ ჯგუფში კი ასეთი განაწილება გვაქვს:

გრაფიკი 8: იმ მასწავლებლების ასაკობრივი განაწილების წილი, ვინც პირველი გაკვეთილი ჩაატარა 2019-2020 სასკოლო წელს

მასწავლებლები ასაკობრივ ჯგუფში

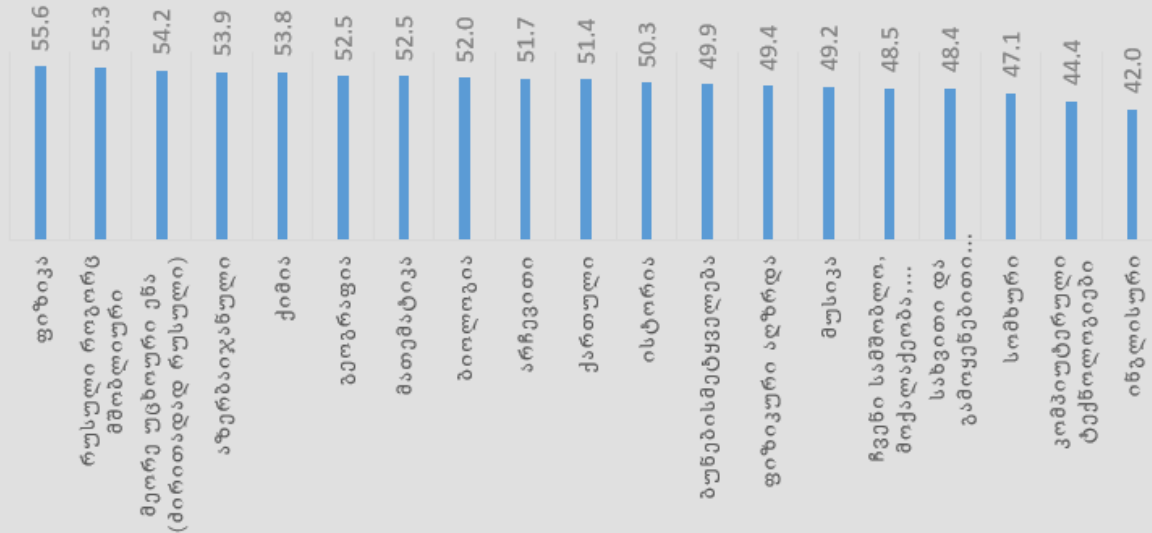
ყველაზე მაღალი ასაკით ხასიათდება რუსულენოვანი სკოლები, მაღალია ასაკი ქართულენოვან და აზერბაიჯანულენოვან სკოლებშიც. შედარებით დაბალია მასწავლებელთა საშუალო ასაკი სომხურენოვან, უკრაინულენოვან და სხვა უცხოენოვან სკოლებში.

გრაფიკი 9: მასწავლებლების საშუალო ასაკობრივი მაჩვენებელი სკოლის სწავლების ენის მიხედვით 2022-2023 სასკოლო წელს

მასწავლებლები ასაკობრივ ჯგუფში

მასწავლებელთა საშუალო ასაკი საგნების მიხედვითაც მკვეთრად განსხვავდება და მერყეობს 41 წლიდან თითქმის 56 წლამდე. ყველაზე მაღალი საშუალო ასაკი აქვთ ფიზიკის მასწავლებლებს (55.6), მაღალია აგრეთვე მეორე უცხო ენის (54.2), რუსულისა (55.3) და აზერბაიჯანულის, როგორც მშობლიური ენისა და ლიტერატურის (53.9), ქიმიის (53.8), გეოგრაფიის (52.5) ბიოლოგიის (52) და მათემატიკის (52.5) მასწავლებელთა საშუალო ასაკი, ხოლო ყველაზე დაბალია ინგლისური ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელთა საშუალო ასაკი (42.0);

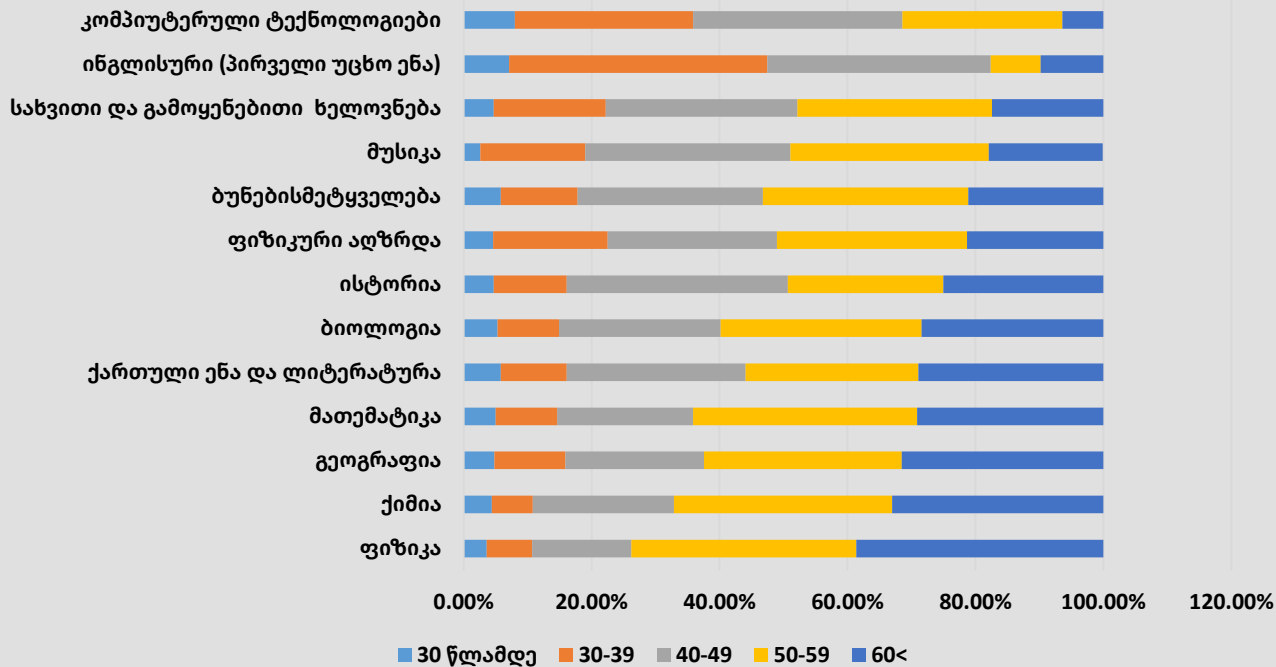

გრაფიკი 10: მასწავლებელთა საშუალო ასაკი საგნების მიხედვით

მასწავლებლები ასაკობრივ ჯგუფში

60 წელს ზევით ასაკის მასწავლებელთა მაღალი ხვედრითი წილით გამოირჩევა საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების საგნების მასწავლებლები (ფიზიკა - 38%, ქიმია - 33%; ბიოლოგია - 28,4%, აგრეთვე - მათემატიკის საგნის მასწავლებლების 29% 60 წელს აღემატება; მაღალია ეს მაჩვენებელი გეოგრაფიის მასწავლებლებშიც). თუკი 50 წელს ზევით სურათს გავაანალიზებთ კიდევ უფრო ნათლად ჩანს სხვადასხვა საგანში კადრების მომზადების აუცილებლობა. მაგალითად, ფიზიკის მასწავლებელთა საერთო რაოდენობის 73,80-ი ორმოცდაათ წელს ზევით მასწავლებლებითაა წარმოდგენილი; ქიმიაში ეს მაჩვენებელი 67,1%-ს შეადგენს, მათემატიკაში - 64,10, გეოგრაფიაში - 61,5%-ს. სხვა სავალდებულო საგნების მასწავლებლებშიც 50 წელს ზევით ასაკის მასწავლებელთა ხვედრითი წილი 50%-ს უახლოვდება ან აჭარბებს. გამონაკლისია ინგლისური ენისა და კომპიუტერული ტექნოლოგიების მასწავლებლები, სადაც 50 წლამდე მასწავლებელთა ხვედრითი წილი მაღალია. ინგლისური ენის მასწავლებელთა 82,4% 50 წლამდე ასაკისაა.

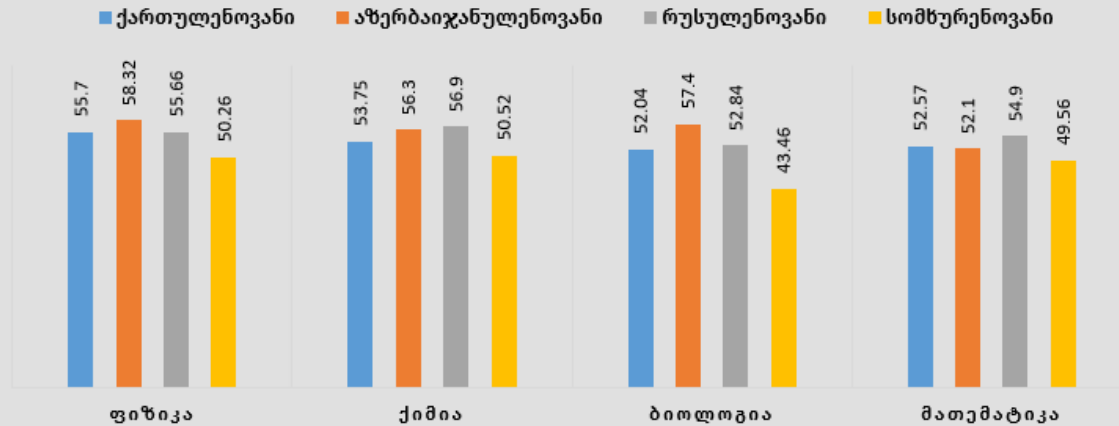
მასწავლებლები ასაკობრივ ჯგუფში

გრაფიკი 11. მასწავლებელთა ასაკობრივი სტრუქტურა პროცენტებში საგნების მიხედვით

მასწავლებლები ასაკობრივ ჯგუფში

საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების და მათემატიკის მიმართულება იკვეთება, როგორც 50 წელს ზევით მასწავლებელთა მალალი ხვედრითი წილის მქონე. აღსანიშნავია, რომ ეს ტენდენცია ერთნაირია სკოლებში და მკვეთრი განსხვავებები სწავლების ენის მიხედვით თუ გეოგრაფიული მდებარეობის ნიშნით არ იკვეთება.

გრაფიკი 12: საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების და მათემატიკის მიმართულების მასწავლებლების ასაკობრივი ჯგუფები სკოლის სწავლების ენის მიხედვით

კადრების ცვლილების პერსპექტივები და მასწავლებელთა განათლების პროგრამების მახასიათებლები

მასწავლებელთა განათლების პროგრამებზე არსებული ვითარება შეუსაბამოა მასწავლებლების საგნობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურისათვის. თუკი მასწავლებელთა განათლების 60-კრედიტიან პროგრამების 2016-2021 წლების სტატისტიკას გავანალიზებთ, ნათელია, რომ ეს პროგრამები უმეტესად ამზადებს ინგლისური ენის მომავალ მასწავლებლებს (საერთო რაოდენობის 29% და ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლებს (საერთო რაოდენობის 20,5%. ამ დროს, როცა მოქმედი ინგლისური ენის მასწავლებელთა საშუალო ასაკია 41,9 წელი, ხოლო 50 წელს ზევით მასწავლებელთა რაოდენობა - სულ 924. ხოლო საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში, სადაც ყველაზე მაღალია მასწავლებელთა ასაკი (ფიზიკა 55,6 წელი, ქიმია, 53,8 წელი), მხოლოდ მიზერული რაოდენობის მასწავლებლები მზადდება (ფიზიკა - 26 სტუდენტი, ქიმია - 34 სტუდენტი).

კადრების ცვლილების პერსპექტივები და მასწავლებელთა განათლების პროგრამების მახასიათებლები

საგნობრივი მიმართულება	
ინგლისური ენა	928
ქართული ენა და ლიტერატურა	655
ისტორია	315
მათემატიკა	221
რუსული ენა	188
ბიოლოგია	127
სამოქალაქო განათლება	124
გეოგრაფია	118
სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნება	111
სპორტი	90
ქართული, როგორც მეორე/უცხო ენა	81
გერმანული ენა	66
მუსიკა	49
დაწყებითი განათლება (1-4 კლ)	45

ცხრილი 3: მასწავლებელთა განათლების 60-კრედიტიან პროგრამებზე სტუდენტთა რაოდენობა მიმართულებების მიხედვით 2016-2021 წლებში

ბიულეტენი მოამზადა სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრმა USAID-ის სამოქალაქო საზოგადოების ჩართულობის პროგრამის მხარდაჭერით. მასალის დამზადება შესაძლებელი გახდა ამერიკელი ხალხის გულუხვი დახმარების წყალობით, ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) დაფინანსებით. ბიულეტენის შინაარსზე პასუხისმგებელია სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრი. ის შესაძლოა არ გამოხატავდეს EMMI-ს, USAID-ის ან/და ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობის შეხედულებებს.

სამოქალაქო ინტეგრაციისა და
ეროვნებათშორისი
ურთიერთობების ცენტრი
www.cciir.ge
FB/CCIIR
cciir.info@gmail.com